

УДК 82-06 (481)

Семенець О. О.

**ОБРАЗ МІСТА В РОМАНІ ЕРЛЕНДА ЛУ
“ВО ВЛАСТИ ЖЕНЩИНЫ”**

У наш час для читачів уже не є екзотичним літературний твір, де б місто було не лише образом чи художнім тлом, а й чимось більшим. Місто стає не лише об'єктом, так би мовити, літературного аналізу, воно стає правомірно літературним героєм.

Процес урбанізації, який спричинив активний ріст міст та збільшення їх ролі в житті суспільства, вплинув і на світову літературу. Попри поодинокі винятки, можна з впевненістю сказати, що сучасний письменник – передовсім людина міста. Його твори дійдуть до читача лише за умови, коли автор буде включений у життя мегаполіса з його зустрічами, книжковими ярмарками, виставками, літературними вечорами, форумами видавців, рекламою у засобах масової інформації, у тому числі і в транспорті, тощо.

Урбанізм став способом життя. Міський темпоритм, мережі магазинів, театри, музеї, сучасна архітектура, кінотеатри – все це провокує особливий спосіб мислення. Письменники просто змушені вдаватися до образу міста, акцентуючи увагу на тих чи інших аспектах міського життя та простору. Слушною з цього погляду є думка В. Фоменко: “Спільна мета письменників – осмислити місто як модель світобудови та усвідомити як місто і світ в цілому взаємодіють із внутрішнім світом сучасника” [3, с. 29].

Процеси урбанізації впливають на соціокультурний потенціал суспільства в цілому, тому не випадково вони стали предметом усебічного дослідження соціологів, істориків, філософів, економістів тощо. Проблема міста і людини в урбанізованому соціумі широко представлена в історичних дослідженнях Е. Сайко (“Давнє місто. Природа і генезис”), А. Сванідзе (“Місто у цивілізації: до питання визначення”). Загальні проблеми міста та процеси урбанізації розглядали М. Вебер (“Місто”), М. Межевич (“Соціальний розвиток і місто”), значний крок у дослідженні процесів урбанізації зробили соціологи Р. Парк (“Місто як соціальна лабораторія”), Л. Зеленов, Р. Грац. Однак, незважаючи на численні дослідження світової урбаністичної прози ХХ століття, феномен міста, його взаємодія та вплив на особистість до сьогодні залишаються маловивченими, а отже, потребують подальших досліджень.

Процес урбанізації не міг не позначитись і на розвитку норвезької прози. Наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття на широке обговорення виносилось питання про долю норвезького села та самих селян. Лауреат Нобелівської премії Кнут Гамсун в романі “Плоди землі”

(1917), занепокоєний духовним та економічним занепадом села, закликав до активного захисту селянина та його високих духовних ідеалів [5]. Оскільки переважна більшість населення Норвегії на той час проживала в сільській місцевості, проблеми селян гостро обговорювалися й порушувалися у тогочасній художній літературі. Нині ж ситуація докорінно змінилася. Процес урбанізації в Норвегії з кожним роком зростає, і сьогодні вже більше половини населення країни – міські жителі.

Головні герої роману норвезького письменника Ерленда Лу “Во власти женщины” – типові жителі норвезького міста. Кожен з них живе своїм життям, допоки вони не зустрічають один одного.

Маріанна, головна героїня “Во власти женщины”, несподівано врывається в спокійне, безтурботне життя головного героя роману. Вона молода, красива, весела, сповнена енергії та сил. Водночас натура Маріанни дуже суперечлива. З одного боку, жінка від природи наділена тонкою душевною чутливістю, все її єство прагне взаєморозуміння, гармонії людських взаємовідносин. Водночас, вона егоїстична та легковажна, досить прагматична у стосунках з іншими і чітко знає, чого хоче в житті. Такою її зробило місто, яке насамперед роз’єднує людей духовно, попри зовнішнє скупчення їх у натовп на міських вулицях, на стадіонах чи в транспорті. Стоплена швидким темпом сучасного мегаполісу, жінка постійно говорить про те, як вона любить самотність, вона мріє про тишу, якою можна насолоджуватися тільки вдвох. Однак сама говорить без упину, ставлячи в незручне становище свого обранця, який звик до спокійного, розміреного способу життя. Міський темпоритм на нього майже не впливає. Виявляється, можна бути врівноваженим, жити в гармонії із собою, навіть попри зовнішні екстремальні обставини.

Для головного героя поява Маріанни – цілком неочікувана. З її приходом світ змінюється і наповнюється іншими барвами та відтінками. Виявляється, можна їсти морозиво у жовтні, святкувати сонячне рівнодення у колі друзів, подорожувати без цілі і просто прогулюватися ввечері вулицями улюбленого міста, насолоджуючись його красою. Сам того не розуміючи, головний герой опиняється у полоні жінки, пробачаючи Маріанні всі її безглузді вчинки та образливі слова.

Персонаж Ерленда Лу напрочуд сентиментальний, невпевнений у собі. Він дуже наївний, бере глибоко до душі свої взаємовідносини з Маріанною і не знає, що зробити, щоб їй сподобалося. Головний герой розгублений, оскільки почуття кохання не було йому відоме раніше. Проте він чітко ставить собі за мету закохатися в Маріанну найближчим часом: “Вночі я прокинувся і довго не міг заснути. До мене раптом дійшло, що я поведжуся з Маріанною не дуже порядно. Не так потрібно поводитися із жінкою, в яку збираєшся закохатися” [4, с. 57].

Через деякий час після знайомства всі думки героя були зайняті Маріанною, але він не міг точно визначити своє почуття до неї. Ані любов, ані інші загальновідомі поняття не підходили для цього. Зрештою, головний герой просто навів собі, що все-таки кохає

Маріанну, запевнивши себе, що немає межі формам, які може приймати кохання. Маріанна, на відміну від головного героя, поводить себе легко, досить безтурботно. Вона не переймається такими проблемами. Про почуття закоханості вона говорить так: “Людина кохає тоді, коли точно не знає кохає вона чи ні” [4, с. 79].

Важко сказати, що об’єднує цих двох молодих людей, адже вони надто різні – різні погляди на життя, діаметрально протилежні характери, різні плани на майбутнє. Головний герой твору досить серйозний, стриманий, неемоційний, він переймається важливими життєвими проблемами та стосунками між людьми, має чіткі плани на майбутнє, йому важлива оцінка та ставлення до нього оточуючих. Маріанну, навпаки, абсолютно не цікавить думка оточуючих. Вона живе і насолоджується своїм власним життям. Вона говорить: “Потрібно жити так, ніби ми взагалі нікому нічого не винні. Головне те, що відбувається тут і зараз. Потрібно насолоджуватися кожною миттю життя” [4, с. 88].

Незважаючи на всі ці відмінності, героям роману подобається бути разом, зустрічати схід сонця, святкувати дні народження, ходити в кіно та подорожувати. Під час однієї спільної поїздки до Європи герої розмірковують про свої стосунки крізь призму великого міста. Маріанна вважає, що там панує атмосфера безсердечності та ворожості. У самій ідеї великого міста є щось недобре. Молоді люди однаково цим занепокоєні і вважають, що “велике місто суперечить людським інстинктам та спонукає нас виплескувати назовні все найгірше. І раптом ми чуємо себе самотніми. Невже хтось згадає про нас, якщо ми звідси поїдемо? Нас обох пригнічує думка, що тут ми нікому не потрібні” [4, с. 93]. Виявляється, що головні герої роману мають спільну думку з цього питання. Це їх зближує і на деякий час навіть робить щасливими. Однак лише на короткий період, тому що їхні стосунки після подорожі поволі завмирають.

Безтурботна Маріанна вирішує залишитися на відпочинку ще на деякий час, а головний герой повертається додому. Він дуже болісно переживає відсутність коханої, перебуває у стані апатії, перевіряє поштову скриньку, сподіваючись отримати листа від Маріанни, та постійно чекає, що щось станеться. Але головний герой переконаний, що виграє той, хто примушує себе чекати. Маріанна зовсім не стурбована розривом і постійно стверджує, що якщо відносини побудовані на відвертих почуттях, то невелика відстань для них – не загроза. Скоріше навпаки.

Через деякий час Маріанна вирішує, що ніколи більше не повернеться до міста. Вона раптом зрозуміла, що життя у великому галасливому місті не для неї, що вона обожає море та свій острів. Виявляється, Маріанна ніколи не почувалася такою вільною та живою! Вона починає зображувати яскраві картини майбутнього і переконувати головного героя, що коли вони будуть гуляти берегом острова, подалі від метушні великого міста, їхнє кохання набуде нового сенсу.

Такого повороту подій зовсім не очікував головний герой. Він почуває себе духовно спустошеним, покинутим та нікому не потрібним у великому місті і болісно переживає рішення Маріанни, яка постійно перебувала в його думках. Він починає звинувачувати себе в цьому і розуміє, що ніколи по-справжньому не цінував Маріанну. “Я не зробив нічого особливого, щоб її завоювати. І нічого особливого, щоб утримати її, коли вона прийшла. Я взагалі не робив нічого. А зараз її немає. Напевно, я майже нічого не сказав їй. А потрібно було багато чого сказати” [4, с. 210].

Головний герой залишається самотнім у великому місті, наодинці зі своїми душевними проблемами. Він частіше починає розмірковувати над сенсом та цінністю людського життя, над місцем людини у всесвіті, над майбутньою старістю, над людськими чеснотами та вадами. Він вчиться не квапити час, а насолоджуватися кожною хвилиною життя. Як ніколи раніше, головний герой помічає, що життя прекрасне в усіх його проявах. Він розмірковує, що “все-таки завтра повинен зустріти світанок. Ймовірність, що він і завтра буде таким же прекрасним, достатньо велика” [4, с. 226].

Маріанна зникла з його життя так раптово, як і колись з’явилася, залишивши при цьому глибокий слід у душі. Герой роману розуміє, що своє життя повинен прожити сам. В цьому і є найбільша цінність життя для людини.

Отже, внаслідок проведеного дослідження, ми дійшли таких висновків: герої роману “Во власти женщины” залишаються самотніми через те, що один із них не може пристосуватися до життя мегаполісу.

Список використаної літератури

- 1. Урбанізація** // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
- 2. Фоменко В. Г.** Місто, як середовище духовного й культурного розвитку особистості / В. Фоменко // Література. Фольклор. Проблема поетики: Зб. наук. праць. – Вип. 22, ч.1. – К.: Акцент, 2005. – С.230-237.
- 3. Фоменко В. Г.** Українська урбаністична проза ХХ століття: еволюція, проблематика, поетика. Автореферат на здобуття ступеня канд.філол.наук. – К., 2008. – 40 с.
- 4. Эрленд Лу.** Во власти женщины /Пер. с норв. Ольги Вронской. – СПб.: Азбука-классика, 2007. – 252с.
- 5. Knut Hamsun – biografí** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nrk.no/litteratur/forfatter/hamsun/>.

Семенець О. О. Образ міста в романі Ерленда Лу “Во власти женщины”

Стаття присвячена аналізу роману норвезького письменника Ерленда Лу “Во власти женщины” крізь призму образу міста. Зокрема, висвітлюються складні взаємостосунки героїв, спричинені проблемами сучасного мегаполісу.

Ключові слова: місто, мегаполіс, самотність, кохання.

Семенец А. А. Образ города в романе Эрленда Лу “Во власти женщины”

Статья посвящена анализу романа норвежского писателя Эрленда Лу “Во власти женщины” сквозь призму образа города. В частности, рассматриваются сложные взаимоотношения героев, порожденные проблемами современного мегаполиса.

Ключевые слова: город, мегаполис, одиночество, любовь.

Semenets A. A. Image of Town in the Novel “Gone with the Woman” by Erlend Loe

This article is dedicated to analysis of the novel “Gone with the woman” by Erlend Loe in the light of town image. Particularly, it is examined complicated mutual relations, provoked by the problems of modern megalopolis.

Key words: town, megalopolis, loneliness, love.

Стаття надійшла до редакції 3.10.2012 р.

Прийнято до друку 30.11.2012 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Кузьменко В. І.

УДК 821.161.2.09 “18”

В. П. Сиротенко

**ОСЕРЕДДЯ АНГЕЛА ЧИ ДИЯВОЛА:
ДИСКУРС МІСТА У ТВОРАХ М. СТАРИЦЬКОГО ТА
Б. ГРІНЧЕНКА**

Епіграфом до даної розвідки могла б послугувати репліка персонажа кінофільму “Брат” Німця, що “місто – це зла сила”. Невідомо, чи задумуються над цим тисячі мігрантів, що линуть до міста заради реалізації власних найрізноманітніших бажань, однак художня література, а відтак і літературознавство здавна прагнуть з’ясувати причину цього парадоксу. Особливо ж бум, пов’язаний з дослідженням феномена “місто”, у вітчизняній науці спостерігається протягом останніх двадцяти років, чому є ряд об’єктивних причин. По-перше, зміна ідеологічного клімату в суспільстві дозволила глибоко і всебічно досліджувати явище власне модернізму в українській літературі, на що безпосередньо вказує С. Павличко: “Якщо говорити про сучасне академічне літературознавство, то, з одного боку, воно вирізняється колосальним інтересом до модернізму...” [1, с. 10]. По-друге, саме урбанічна тема є органічною часткою модерністського мистецтва, без